

VERENIGING * HISTORISCH EILAND MARKEN *

MARKER MUSEUM

opgericht 7 september 1981

Jaarboek 2022

Uitgave van de Vereniging Historisch Eiland Marken

Bestuursleden

Voorzitter:	Cor Visser Noorderwerfstraat 16	06 40552318
Secretaris:	Agnes Kes Kets 19	06 83172019
Public relations:	Trijntje Visser Westerstraat 16	(0299) 601940
Penningmeester:	Kees Schouten Flevostraat 10	(0299) 601506
Collectieregistratie:	Sijtje Kes Akkerstraat 22	(0299) 601767
Collectieregistratie:	Jenny Zeeman-Kos Minnehof 8	(0299) 601407
Collectieregistratie en vrijwilligers:	Trijntje Stoker Kets 37	(0299) 601285
Onderhoud:	Martinus Uithuisje Wittewerf 22	06 13236526

U kunt ons ook mailen:

secretariaat@markermuseum.nl of info@markermuseum.nl

Verder bestaat het registratieteam uit:

**Marten van Altena, Neeltje Boneveld, Egbert Commandeur,
Elbert Zwiers, Geertje Commandeur, Lijs Schouten, Jannetje Schouten
en Jannetje Pereboom**

Website: www.markermuseum.nl

Voorwoord

Voor het eerst sinds het uitbreken van de coronapandemie hadden wij een weer “normale” opening van de nieuwe tentoonstelling. Op 26 maart 2022 kwamen wij bijeen in de Grote Kerk en na een opening-speech en het doorknippen van een lint door Ds. H.Z. Klink was de opening van de tentoonstelling “Alledaags Leven” een feit. De bezoekersstroom is gelukkig weer op gang gekomen dit seizoen. Financieel is het museum nog extra geholpen, doordat er een bijdrage uit een 3^e tranche van het corona steunfonds van de provincie en gemeente is ontvangen. Vermeldenswaard is dat wij overgegaan zijn op een geheel nieuw kassasysteem, waaraan een pinapparaat en de scanner

voor de museumkaart gekoppeld is. Het heeft ons wat buikpijn bezorgd, daar wij met veel oudere vrijwilligers werken die gewend waren aan de oude kassa, maar achteraf is het meegevallen. Inmiddels is het bestuur bezig met de voorbereidingen voor de volgende tentoonstelling, waarvan de opening zal plaatsvinden op zaterdag 25 maart 2023. We gaan flink uitpakken, want op 10 mei 2023 is het 40 jaar geleden dat het museum officieel geopend is door de Commissaris van de Koningin van Noord-Holland de heer R.J. de Wit. De nieuwe tentoonstelling gaat heten “Van Trouw tot Rouw” en mooie kostuums zullen uit de kast gehaald worden. Wij hopen op veel bezoekers tijdens ons jubileumjaar.

Cor Visser (voorzitter)

In memoriam Jannetje Commandeur

Op 14 oktober 2022 is overleden Jannetje Commandeur. Jannetje was decennia lang verbonden aan het Marker Museum als vrijwilligster. Zo was zij van 1996 tot 2002 voorzitter van onze vereniging. In de jaren daarna, tot haar overlijden, was Jannetje vooral actief binnen de groep "Collectie Registratie". Op de donderdagavonden was zij altijd te vinden achter haar computer en was zij bezig met het invoeren van de gegevens van de geregistreerde objecten. Wij zijn dankbaar voor al haar inzet voor het Marker Museum en zullen haar node missen.

Door Jan Moenis beschilderde klompen die gedragen zijn door Jannetje.

Schilderij "Ouders bij overleden kind" / Hendrik Jacobus Scholten 1824 - 1907

Dit jaar is het Marker Museum eigenaar geworden van het onderstaande schilderij gemaakt in 1855 door de schilder H.J. Scholten. Het stelt een echtpaar voor bij hun net overleden kindje. In de deuropening staat de dominee. De vorige eigenaar heeft indertijd het schilderij laten schoonmaken. In de deuropening was toen nog een bootje te zien op zee (zie onderste afbeelding). Het bleek dat de dominee ooit was overschilderd. Voor het Marker Museum is dit schilderij een prachtige aanwinst, daar het museum van deze schilder geen werken in het bezit had.

Archeologie

Ongelooflijk wat er allemaal door de eeuwen heen in de grond verdwenen is. Zo ook op Marken. Begin dit jaar kregen wij van Arjan Ouwehand uit Monnickendam een aantal objecten die hij gevonden heeft in de Marker bodem. Arjan zocht voor deze zaken een plek waar ze in feite thuishoren, vandaar de schenking aan het Marker Museum. Alles had hij goed gedocumenteerd (zie pagina 6).

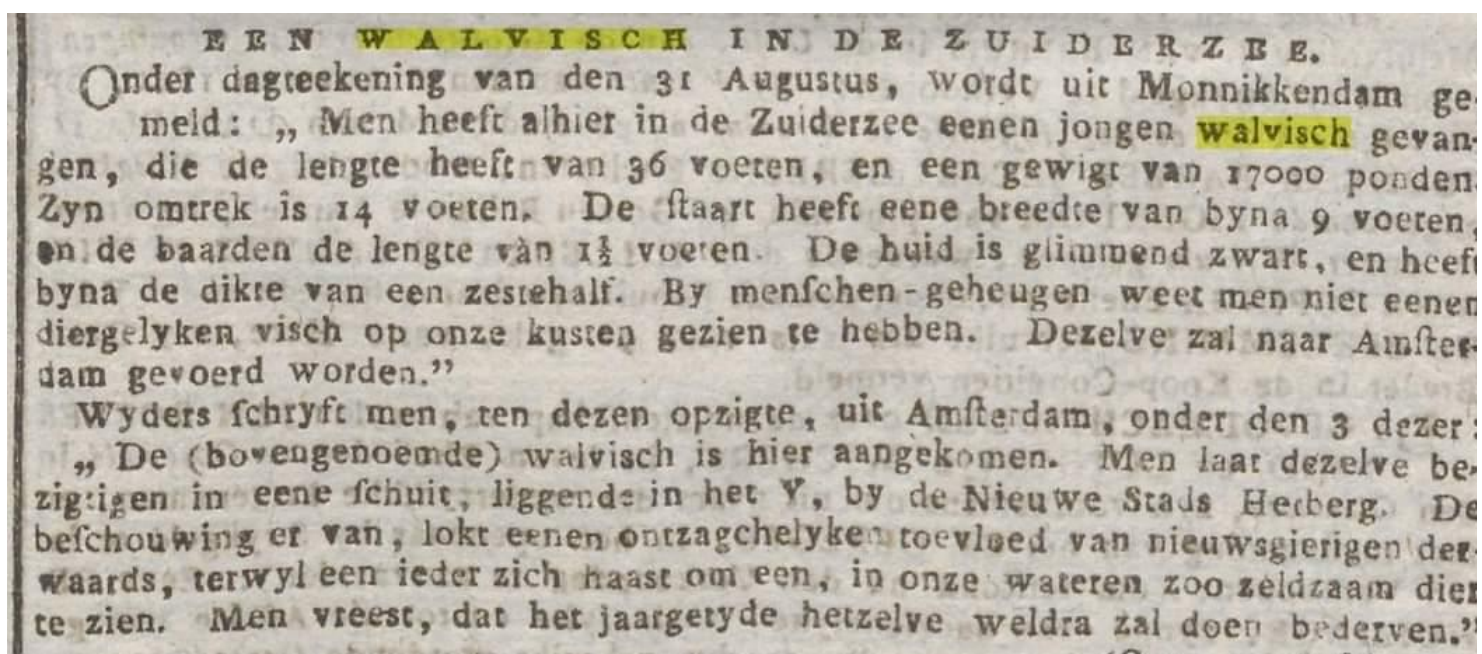

Op de foto zijn o.a. de volgende gevonden objecten te zien:

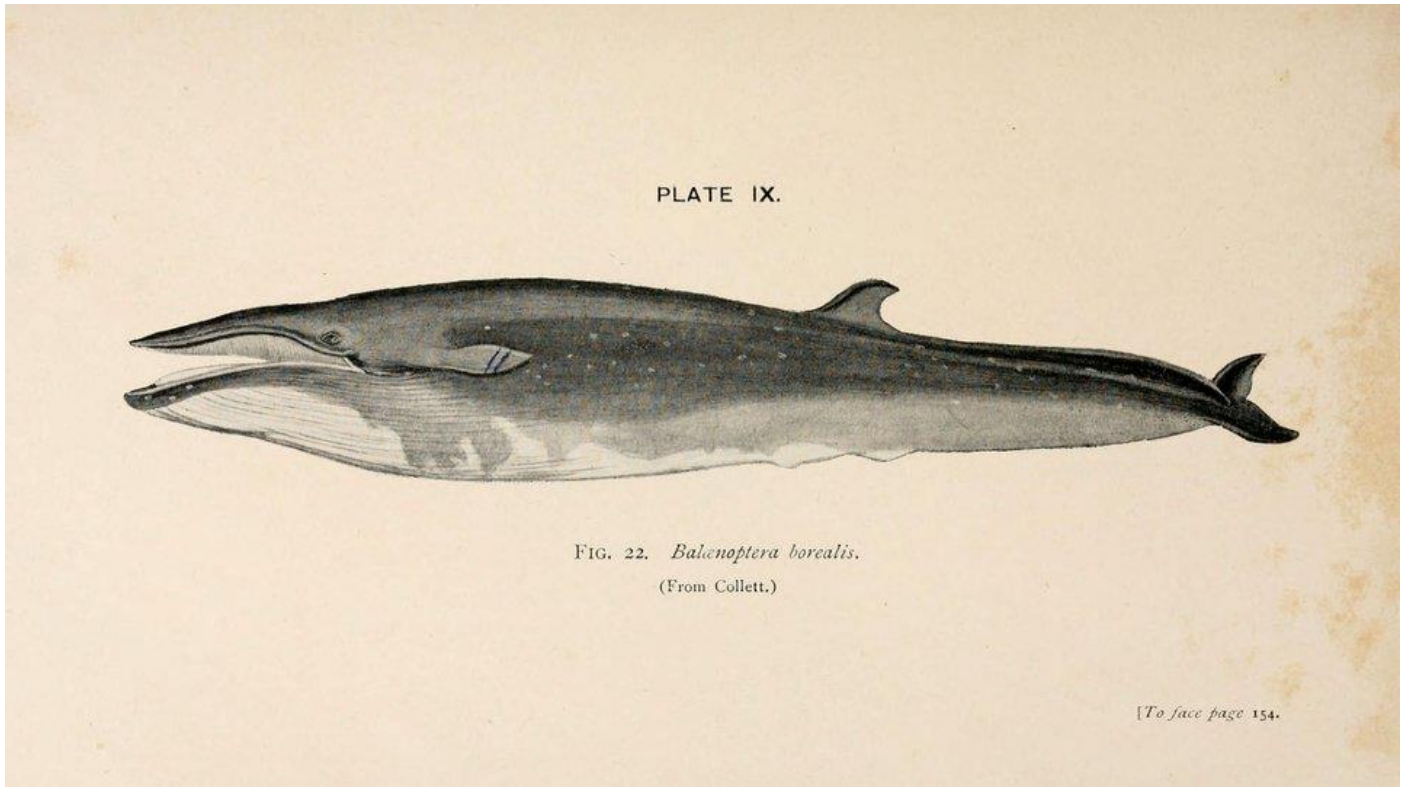
- Mesheft, been leeuw met wapenschild, boegbeeld van de republiek: Kets
- Herdenkingspenning 50 jaar na slag bij Waterloo (1865): Kets
- Zilveren kinderring (draad): Rozenwerf, 17^e eeuw.
- Hanger met zeilschip: Reimerswerf, 17^e/18^e eeuw.
- Pijpaarden beeldje Willem V te paard: Reimerswerf 18^e eeuw.
- Tinnen lepel ronde bak met familie merk (+ wapen toren van Alkmaar): Baggervondst Rozenwerf +/- 1700.
- Bord Neder Rijn: Baggervondst Rozenwerf +/- 1700 – 1800.
- Tapkraan (35 mm): Rozenwerf / +/- 1625.
- (Trouw)ring zilver / glad v.v. stadswapen Amsterdam + meesterteken “VD” (werkzaam tot 1725) / Rozenwerf.
- Forse haak (voor aan een juk): Rozenwerf +/- 1800.
- Loden gewicht 1 A’dams pond: Normaal 494 gram. Deze is iets lichter door slijtage. Zonder merk/jaartal aan 9 zijden afgevlakt. Vindplaats Oosterpad. Vermoedelijk laat middeleeuws / +/- 1600
- Mesheften (3x) voorstellende huwelijk van Willem III en Mary Stuart: Weiland Oosterpad / rond 1670.
- Fors lakenlood Groot Stael: 1660 Geblaeutomcolour o.z. stadswapen Amsterdam 1664 / Noorderwerf.
- Zilver vingerhoed / naairing afbeelding rennende honden en hazen: Noorderwerf / eind 17^e begin 18^e eeuw.
- Eind beslag mes heft messing: Noorderwerf 1400 – 1550.
- Loden schijfgewicht 2/8 A’dams pond / Noorderwerf / 1757.
- Deksel tabaksdoos: Afbeelding koning Gustaf Adolf II van Zweden 1611-1632 Noorderwerf / 17^e eeuw.
- Zilveren ring zgn. zevenster: Reimerswerf / 18^e eeuw.
- Boetnaald 25 cm: Reimerswerf 18^e eeuw.
- Broche met afbeelding Nachtwacht: Boomgaard Buurt I.

Een walvis spoelt aan nabij Marken / Monnickendam

In de zomer van 1811 op de 29^e augustus presteerde een jonge walvis het om de Zuiderzee in te zwemmen en levend te stranden in de buurt van Marken. Door de vissers werd hij gelijk afgemaakt en van ingewanden ontdaan. De rest van de vis werd naar Amsterdam gesleept en kon tegen betaling worden bezichtigd op een schuit bij de Stadsherberg. Het was hoogzomer en het karkas begon al gauw ontzagwekkend te stinken. De lol ging eraf, het volk ging morren en besloten werd, om de stinkende walvis te schenken aan de wetenschappers van de Leidse universiteit, die hem ontleed hebben. Het karkas van de Marker walvis zit nog steeds in de collectie van Naturalis. Het was trouwens geen Dwergvinvis (*Balaena rostrata*), maar een Noordse Vinvis (*Balaenoptera borealis*).

De voorwerpen zelve, welke mij hiertoe gediend hebben, worden in het *Museum Anatomicum* der Leydsche Hoogeschool bewaard. Het strottenhoofd en de luchtpijp van de *Balaena rostrata Fabr.* zijn afkomstig van die Walvisch, welke den 29 Augustus 1811 bij het eiland Marken in de Zuiderzee gestrand is, en de lengte had van ruim 32 Rijnlandsche voeten. Het is voorzeker te bejammeren, dat, daar deze Walvisch levend strandde, en na meer en meer op de ondiepte gekomen te zijn, door visschers was afgemaakt, deze dadelijk de buik opende, en al de borst- en buiksingewanden uitscheurden en in zee wierpen, zoodat van alle inwendige deelen niets dan de luchtpijp en flokdarm overbleef; in welchen staat het dier daarna onder de directie wierd gesteld van ons geacht Medelid, den Hoogleeraar C. G. C. REINWARDT, welke hetzelve, zoo veel zulks nog doenlijk was, ontleedkundig heeft onderzocht, en eindelijk het scelet heeft bewaard, hetwelk thans geplaatst is in 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie bij de Hoogeschool te Leyden.

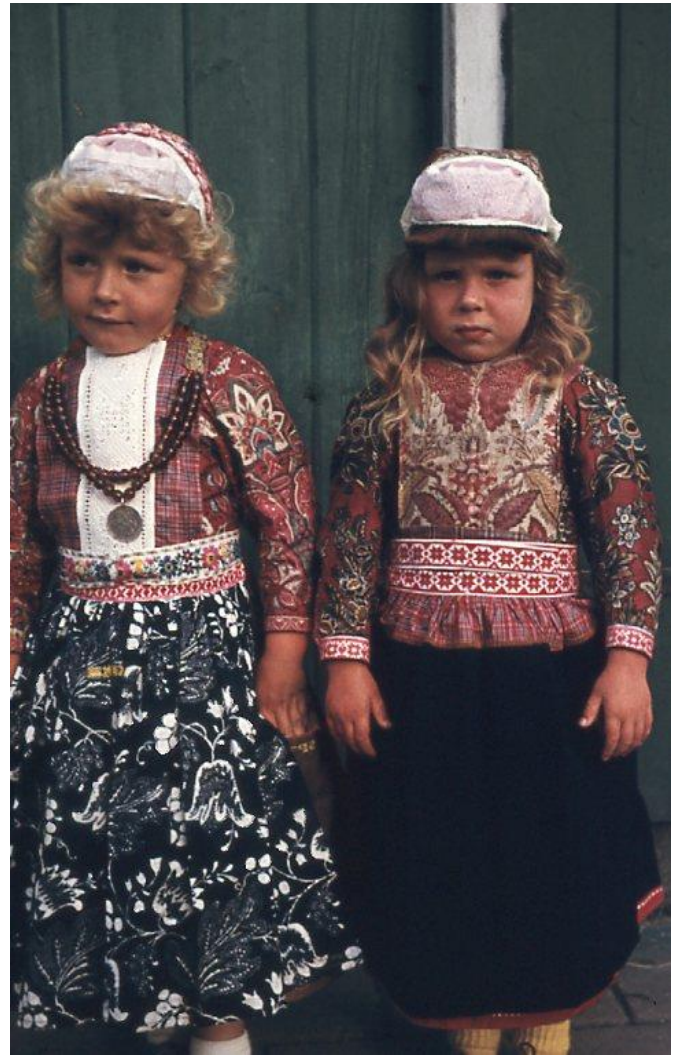
Noordse vinvis

Walvisvangst

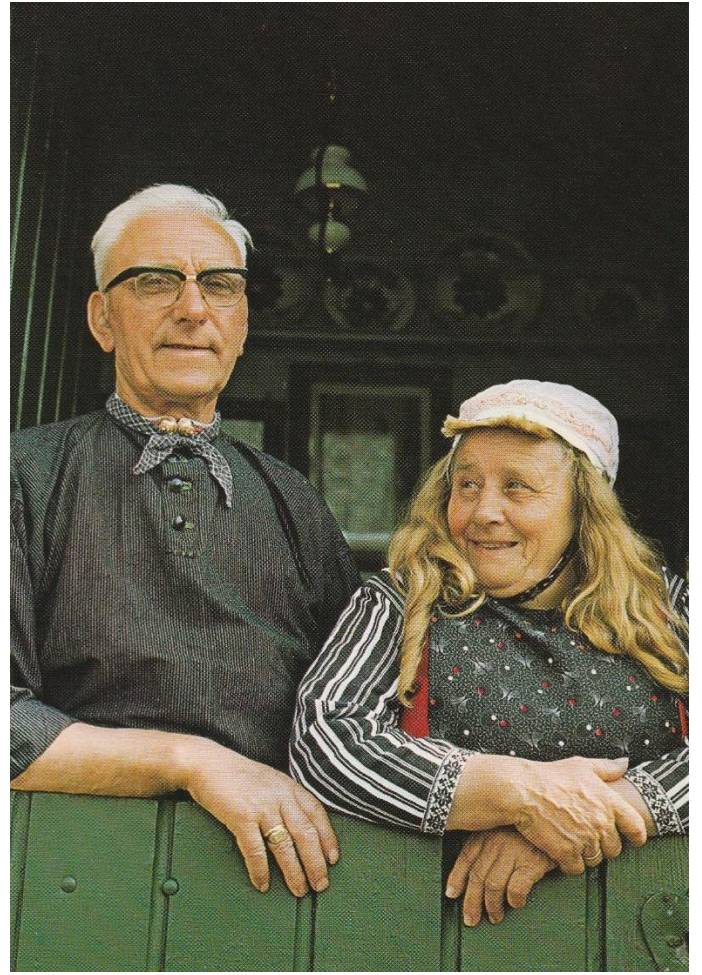
Van Trouw tot Rouw

Petrus van der Velden 1837 – 1913 / Marker begrafenis
Collectie Christchurch Art Gallery Te Puna o Waiwhetu / Nieuw Zeeland

N° 24.
 nentsblad van de
 Suriname.
 van 11 Dec. 1914,
 balingen om
 te van perceelen
 voor den klei-
 w en tot be-
 de vestiging
 anten als
 Koningin!
 in Suriname
 zomen
 t wensche
 iltten be-
 te ter

Marken ~~Amsterdam~~, 18 October 1926.

REKENING

den Heer: J. Londer van
 van J. Hovenis Schilder

leverd voor het van binnen en buite
 erven van nuw huis te B
 164 Kilo Grondverf (à 60 cent per Kil
 150 Kilo Glansverf (à 80 cent per Kil
 10 Kilo Glansverf 1ste Qualiteit voor
 de woonkamer (à fl. 1.05 per
 5 Kilo stop verf
 2 Kilo Blauwverf
 1 Kilo witte
 1 Kilo
 1 Kilo
 maatgroen:
 en:
 maatgeel:
 der helm en terug:
 5 Juli
 (20 cent per uur) f
 werk: **Doldaan** 74.00
 werk: 12.60
 werk: 2.80
 werk: 60
 isgeld: J. Hovenis 32.90

Totaal: f 370.35

Richtprijs: € 50 - €

Jan Moenis

De dove schilder van Marken

Hij sprak via zijn leetje, droeg geen klederdracht, bekeerde zich op het protestantse eiland Marken tot katholiek en werd van broodbakker schilder. In vele opzichten was (volks) kunstschilder Jan Moenis (1875 – 1953) uitzondering op de regel. Met zijn korte avontuur in Suriname misschien wel als hoogtepunt. Een portret.

Jan Moenis, afstammeling van een oud Marker vissersgeslacht, kwam op 13 mei 1875 ter wereld. Waarschijnlijk werd hij doof geboren, maar het zou ook kunnen dat zijn doofheid het gevolg was van een tyfusinfectie die hem trof toen hij 9 jaar oud was. In 1884 heerste op Marken een tyfus-epidemie waaraan drie van de vier kinderen van het gezin Moenis binnen tien dagen overleden, alleen Jan overleefde. Zijn doofheid maakte het onmogelijk om, net als de generaties voor hem, visserman te worden. Daarom besloot zijn vader de botter te verkopen om met de opbrengst een boerderij/bakkerij te beginnen, een combinatie die op Marken vaker voorkwam. Dit bood Jan zicht op een toekomst waarin hij zelf in zijn onderhoud kon voorzien. In 1886 kreeg Jans vader toestemming van het gemeentebestuur om in hun huis op Wittewerf 24 een bakkerij te beginnen.

M1948

MARKEN da bekeerling JAN MOENIS 1948

Copy van zijn brief van 26-12-'48 aan de familie Janssens te M'dam

Marken, 26 Dec. 1948

WAARDE GELOOFSGENOTEN,

Ik mag u wel zo noemen, al weet ik niet
wijnl gij U parochianen noemt. In ieder g
danken voor uw lekkere aandelartaart, met
feest en Nieuwjaar. Ik ben heelaas, al sno

†
TER NAGEDACHTENIS AAN
JAN MOENIS

JAN MOENIS werd geboren op het Eiland Marken op 13 Mei 1875 uit Godorezende Calvinistische ouders. Toen hij tien jaar oud was werd het gezin aangetast door typhus. Drie der vier kinderen overleeden binnen tien dagen aan de ziekte. Jan overleefde de ziekte, maar was als gevolg ervan doofstom geworden. Hij hield veel van lezen en zijn devote vader raadde hem aan de gehele Bijbel te lezen. De Evangelien boeiden hem; hij las en herlas ze en overwoog ze. Hij gaf zich onvoorwaardelijk over aan de leerstellingen en beloften van Christus, zoals hij die vond in de Evangelien. Het Calvinisme voldeed hem niet. Het was voor al de predestinatieleer van Calvijn, die hem toe bracht om het Calvinisme te verwerpen. Reeds op 20-jarige leeftijd was hij vastbesloten om over te gaan tot de Katholieke Kerk. Het duurde enige tijd voordat hij zijn plan ten uitvoer te brengen, maar op 27 December 1919 deed hij de grote stap en werd hij opgenomen in de Roomse Moederkerk. Een moedig doortastend daarvoor nodig. Want sedert de Reformatie in 1579 op Marken voltrok, was hij de eerste ras-echte Marker op het eilandje, die aangedurfd had om tot de oude Moederkerk te keren. Een onwrikbare overtuiging was om als een „Roomse“ alleen te staan te danken dat alles, beleeft hij zijn godinnige wijze, zodat hij de bewondering van de gehele Protestantse bevolking Algemeen noemde men hem een br heilige-man. In eenvoud en onba werkte hij voor zijn medemensen. te op 24 December 1953 ocriep, om vol aanschijn het Kerstfeest te vier der de Calvinistische bevolking geweest van waarachtige Kathol en geloofsbeleving en zijn nage Marken in ere gehouden worden hem gekend hebben.

... dien man. Maar van het va
... hoe meer ik het gel
... en geluk dat ik iedereen toew
... jke groeten- Jw geloofsgenoot:

J. Moenis

Geloof

Hoewel de jonge Jan dapper meewerkte, vond hij geen voldoening in zijn arbeid, zijn hart ging steeds meer uit naar tekenen en schilderen. Hij oefende op pakpapier en karton, en als dat er niet was, kraste hij zelfs huisjes in de koperen weegschaalbakjes. Je zou kunnen zeggen dat hij een natuurtalent was, al op jonge leeftijd gaf hij blijk van een creatieve geest. Waar andere kinderen 's winters sneeuwpoppen maakten, maakte hij sneeuwberen, -tijgers en -olifanten. Bovenal was Jan leergierig en las hij veel. Toen hij een jaar of 12 was, kreeg hij van zijn ouders een Bijbel, die hij las van kaft tot kaft. Het Oude Testament vond hij maar moeilijk te begrijpen, maar bij het Nieuwe Testament voelde hij zich nauw betrokken. Ook las hij onder andere de gedichten van J.J.L. ten Kate, die van 1845 tot 1847 dominee was op Marken. Verder las hij in zijn jeugd de drie delen van Dante's *De goddelijke komedie*, waar hij dusdanig door getroffen werd dat hij besloot Italiaans te leren om zo de boeken in hun oorspronkelijke taal te kunnen lezen. Eenmaal volwassen bezocht hij regelmatig de boekenmarkt in Amsterdam.

*Foto uit De Katholieke Illustratie 1934. Jan Moenis voor zijn huisje op de Witte Werf.
Het meisje is Neeltje de Groot (later getrouwd met Koos Zwiers)*

Zijn brede belangstelling en ondernemende aard brachten hem ook verder van huis. In Brabant bezocht hij een aantal room-katholieke kerken en genoot van hun uitbundige interieur. Ook bezocht hij Keulen, Aken en het Zevengebergte. De Dom van Keulen bezocht hij zelfs twee keer. Wat bezielde Jan, die leefde in een wereld van stilte, om zich zo te verdiepen in het katholieke geloof? Wellicht is het geen gekke gok om te stellen dat de visueel ingestelde Jan zich voelde aangetrokken tot de rijke beeldcultuur van de Katholieke Kerk. Nog voor zijn 20ste had hij besloten, te midden van de protestantse enclave die Marken was (en is), rooms-katholiek te worden, zonder dat hij ook maar één katholiek boek had gelezen. Later kocht hij zo veel mogelijk katholieke studieboeken, wat ertoe leidde dat Jan in 1919 werd opgenomen in de Katholieke Kerk. Trouw ging hij elke zondag met de eerste boot naar Monnickendam, waar zich de dichtstbijzijnde katholieke kerk bevond. Als 's winters de Gouwe dichtvroor ging hij op de schaats of lopend over het ijs. Niet alleen in zijn geloof was Jan uitzondering op de regel. Ook ging hij, die slechts via zijn leitje kon spreken, niet in Marker dracht, maar droeg gewone burgerkleden.

Kleurrijke decoraties

Naast zijn geloof speelde de natuur een grote rol in zijn leven. De dove schilder kon eindeloos genieten van bloemen, planten en vlinders, en verwerkte zijn liefde voor de natuur in zijn schilderwerk. Want inmiddels, als jongvolwassene, was Jan van broodbakker schilder geworden. Met het schilderen van sierlijke cijfers en letters op de houten huizen en botters in de omgeving verdiende hij de kost als huisschilder. Maar ook steeds meer als (volks)kunstschilder, wat hij zo ambieerde. Zijn stijl was ongekunsteld. Vrouwenklompen sierde hij met felroze en rode rozen, mooi passend bij de kleurrijke Marker klederdracht. Spanen dozen, bavenkistjes en houten schooltassen voorzag hij van landschapjes met een kerkje, een enkel schip, een ruiter ter paard, portretten en zelfs een bruiloftsstoet in heldere frisse kleuren tegen een lichte achtergrond. Toch moet er sprake zijn geweest van een gevoel van onrust en behoefte aan verandering. Hij had gelezen dat je in Suriname heel goedkope grond kon verwerven, en hoewel het hem ten zeerste werd afgeraden, besloot hij de stap te wagen. Op 24 augustus 1922 vertrok Jan met het stoomschip SS Commewijne naar Paramaribo. Een succes is deze onderneming niet geworden, want op 11 november 1922 kwam hij berooid terug bij zijn ouders op de Wittewerf. Wel hield de schilder aan dit avontuur een onuitwisbare indruk over aan de kleurenpracht van de natuur en het landschap van Suriname. Voortaan zou hij deze beelden veelvuldig in zijn

werk gebruiken. De spanen dozen beschilderde hij met palmbomen en tropische vogels zoals papagaaien en flamingo's. Zijn kleurgebruik, dat altijd al bijzonder helder en levendig was, werd na zijn reis naar Suriname wellicht nog wat feller, wat vrolijker. Hij schiepte een paradijselijke en overzichtelijke wereld op de houten dozen, met gedetailleerde aandacht voor het verendek van de papagaai en de nerven van een blad.

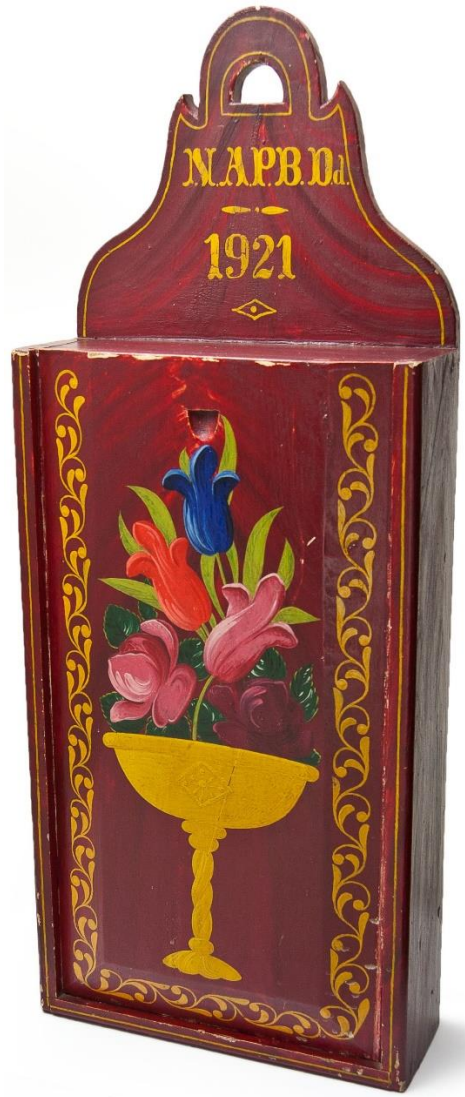
In en buiten Marken

Jan pakte dus al snel de draad weer op en voorzag in zijn onderhoud als schilder van van alles. Hij stelde zijn teken- en schildertalent volledig in dienst van de Marker bevolking. De eilandbewoners op hun beurt waardeerden zijn artistieke en brachten allerlei voorwerpen ter versiering bij hem, zoals de kistjes waar de baven, kappen en andere onderdelen van de klederdracht in werden bewaard. Zijn werk werd ook buiten Marken opgemerkt door mensen zoals Leon Senf, artistiek directeur van De Porceleynse Fles, en kunstschilder Jaap Oudes. Zij bezochten Jan in zijn atelier in het oude huis op de Wittewerf. In 1930 besteedde het tijdschrift *Heemschut, volkskunst en de drooglegging der Zuiderzee* aandacht aan de schilderkunst van Jan, en een groot artikel in de *Katholieke Illustratie* van 31 augustus 1931 zorgde voor nog meer waardering, waardoor hij ook contact kreeg met Hil Bottema van het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem.

In een uitgave van De Vrienden van het Openluchtmuseum beschrijft ze Jan Moenis als een groot liefhebber van kleine bloemetjes, die deze met innig plezier schilderde. Jan schrijft haar in 1950 in een brief: 'Behalve met roozen en bloemkransen moet ik de klompen nu ook schilderen met bonte vlinders, roode papegaaien en wat men al meer bedenkt. Nu houd ik wel van verandering, als het maar mooi blijft'. Hij vervolgt verder: 'Wat is het tekenen en schilderen een mooi vak. De vormrijkdom is oneindig groot en ook de kleurwisseling is onuitputtelijk. Men kan daar levenslang in werken zonder verveling. Voor mij is het beschilderen van klompen, kistjes en schenkbladen een dagelijks werk, waarbij ik vorm en kleur naar verkiezing kan wisselen. De herfst- en wintermaanden zijn voor mij de drukste; daar men hier dan bijna uitsluitend op klompen loopt en de meisjes zijn dol op beschilderde klompen die bij de kleurige kleding zo goed passen, dat ik er ook plezier in heb'. Hieruit kunnen we opmaken hoeveel voldoening hij uit zijn werk haalde, het zorgde voor een nauwe betrokkenheid met de Marker gemeenschap, wat hielp zijn handicap wat te verlichten. Om het contact met de eilanders verder in stand te houden, leverde Jan zelf zijn schilderopdrachten af en dat deed hij te voet. Later, toen het lopen moeilijker ging, leverde hij de bavenkistjes, kappendozen en klompen af met zijn voor de wal liggende bootje.

Laatste wens

Toen hij 73 was, kwam hij ongelukkig ten val, waardoor hij zijn linkerbeen brak en acht weken werd opgenomen in het ziekenhuis. Nog maar nauwelijks thuis begon hij weer te schilderen, hoewel hij nog moest herstellen. Jans gezondheid ging echter steeds verder achteruit. Op 24 december 1953 overleed hij op 78-jarige leeftijd aan de gevolgen van een zwak hart. Zijn wens was om op Marken begraven te worden en indien mogelijk in aanwezigheid van de pastoor. Met assistentie van pater Roemele (de bekende geschiedschrijver over Marken), leidde pastoor Verhaar uit Monnickendam de begrafenis. Hier eindigde het leven van Jan Moenis, die in al zijn eenvoud een enorme schat aan beschilderde voorwerpen heeft nagelaten, die bijna zeventig jaar na zijn dood nog in talrijke woningen op Marken te vinden zijn, alsook in het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen, het Nederlands Openluchtmuseum Arnhem en uiteraard in het Marker Museum.

Dit artikel is geschreven door Piet Korstman en opgenomen in het magazine 'Vind' nummer 47. In overleg met Piet hebben wij zijn verhaal over Jan Moenis overgenomen in dit jaarboekje van ons museum, opdat het ook gedeeld wordt met de Marker bevolking.

Marken en zijn waterschepen

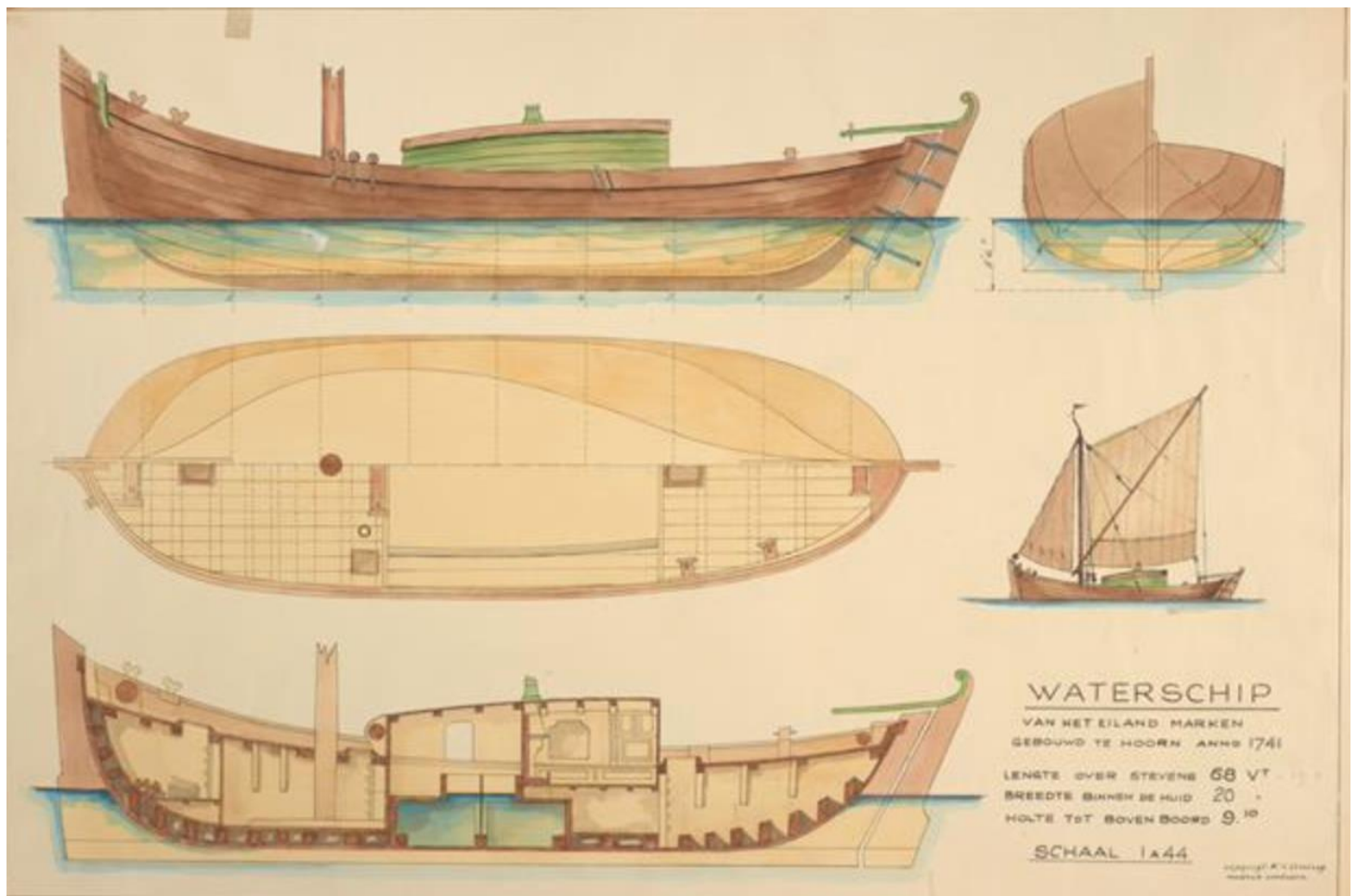
De eerste officiële gegevens over waterschepen komen we tegen in de enquête over de visserij problemen in 1556 tussen de Westwal- en Zuidwal Zuiderzee-vissers, dit gebeurde in opdracht van Karel de V. Wanneer is het kuilvissen ontstaan met o a waterschepen? Hierover zijn wij dus goed geïnformeerd. Tijdens een in 1556 gehouden enquête aangaande de Zuiderzee-visserij door mr. Everaert Nicolai, daaruit blijkt dat reeds voor 1500 volop gekuild werd. Enkele voorbeelden volgen hier. Eerste gegevens over de visserij met een waterschip komt van de bovenvermelde enquête van Mr. Everaert Nicolai, een ambtenaar van Karel de V, dit had te maken met de problemen tussen de vissers van de Westwal en van de Oostwal (Vollehove, Kuinre en o a Kampen). Bij het waterschip werd er met een kuilnet gevist voor de wind richting monding van de IJssel en de kust van Vollehove tot voor de Friese kust. Er werd waarschijnlijk gevist met kwakkebomen, waar later de Volendammers mee visten met een kwakkuil.

In 1508 bezat Marken 30 waterschepen, in 1525 omtrent 25. Uit een lijst van 1556 blijkt dat Marken één van de plaatsen was met het grootst aantal waterschepen van de Westwal. Omstreeks 1741 gingen de Markers het sleepwerk doen voor de Admiraliteit met hun waterschepen. In de Franse tijd zijn ze een aantal keren bewapend met 2 stukken van 30- en 24 pond, en achter 2 stukken van 2- en 8 pond. Dit weten we ook uit een journaal bijgehouden door een Marker waterschipper tijdens die vaart op de Zuiderzee. In 1756 waren er nog 13 waterschepen op Marken waar ze het sleepwerk mee deden. Door het slechte onderhoud van de waterschepen besloot het Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek in 1799 een bedrag van fl 50.000,-- beschikbaar te stellen, om daaruit de aanwezige en ongerepareerde Scheepen te doen herstellen en in plaats van de in zeer slechte staat zijnde drie nieuwere doen bouwen.

We komen enkele namen tegen van Markers die gehoord werden in 1556. Onder andere Guert Jaenss uit Marken (66 jaar oud), die meer dan 50 jaar daarvoor op het waterschip van zijn vader kwam. De oudste, Jan Dircxzoon uit Marken, voer al sinds 1489 op een waterschip. In het begin – net zoals de meesten - nog als knecht. Er werd onder andere gevist op haring en onder de kust bij de IJsselmonding, de kust bij Vollehove en Friese kust, op zoetwatervis. Er waren 2 soorten waterschepen (voor de binnenmeren en de zeegaande). De waterschepen waren 10,2 tot 21,5 meter lang en 4,5 tot 6,5 meter breed. De kiellengte van 16 - 21,5 meter lange schepen was 12 - 17 meter. De grootste bezat een inhoudsmaat van ± 80 last, ze waren haast groter

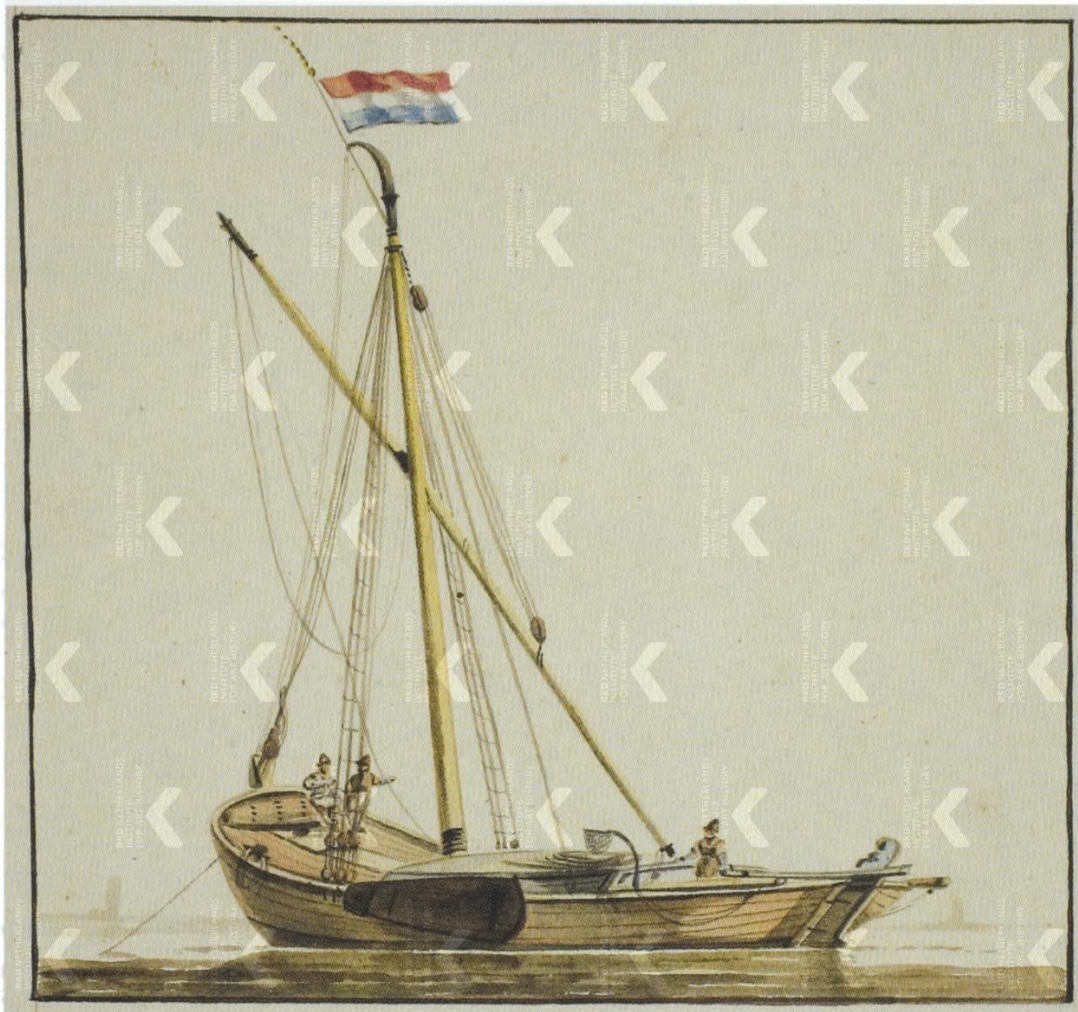
dan een haringbuis in die tijd. Deze waterschepen werden ook gebruikt om levende aal op te halen uit onder andere Denemarken daar er na 1630 veel meren in Noord-Holland werden drooggemalen en er te weinig paling was voor de export naar Engeland.

Monnickendam had handelsrelaties met Schonen in verband met de palinghandel, waar Monnickendam met Kaag een belangrijke plaats in nam. Amager lag in de buurt van Schonen, op die manier zijn de Waterlanders en Westfriesen in de 16e eeuw naar Denemarken geëmigreerd. De paling werd in bunschepen van Schonen en Dragör op Amager naar Monnickendam gebracht en dan gezouten en in tonnen verhandeld onder andere naar Engeland en de Zuidelijke Nederlanden. In die tijd was er maar één bunschip om levende vis te vervoeren over zee en dat was bij uitstek het waterschip, daar het geen kuip had als de botter, maar een dek en met zijn afmeting van zo'n 20 meter vrij zeewaardig. Op de heenweg werd er door de handelsschepen uit Monnickendam goederen (onder andere meubels) meegenomen voor immigrantenfamilies op Amager. De Markers viste met waterschepen in de 15e - en 16e eeuw onder andere op paling. Dit weten we uit informatie van een bede uit 1515 tijdens de inhuldiging van Karel V.

Er hebben zelf enkele waterschepen van Marken meegedaan met de Slag op de Zuiderzee in 1573 onder leiding van Cornelis Dirkszoon, burgemeester van Monnickendam. Dit weten we, daar bij tentoonstelling over de herdenking in 1873 een aantal personen voorwerpen voor de tentoonstelling aanleverde en de heer C. de Groot, onderwijzer op Marken, met twee penningen kwam aandragen, die geslagen waren. Uit de Hoornsche Courant van 24.09.1873: *“medaille en oorkonde voor Marker commandeurs waterschepen voor deelname aan slag op de Zuiderzee. Deze gedenkpenning was, bevestigd aan een snoer kralen, om ze om den hals te dragen. Ingezonden door den Heer C. de Groot, onderwijzer op het Eiland Marken.*

In de 18^e eeuw waren er nog 4 plaatsen met waterschepen: Hoorn, Zaandam, Uitdam en Marken. Marken was de laatste plaats waar er nog mee gevaren werd. De aanleg van het Noord-Hollandskanaal was het einde van de waterschepen. De laatste werden toen in 1827 gesloopt de bemanning kreeg een gratificatie en werd bedankt.

Omstreeks 1831 bezat Marken een 30-tal bouters. Indien nodig werd er ook nog sleepwerk verricht door een aantal bouters (4).

Met dank aan Jaap Visser van de Moeniswerf.

Nieuwe aanwinsten

In 2022 mocht het museum weer veel zaken ontvangen. Heel veel kleding is er binnengekomen uit diverse nalatenschappen. Ook kregen wij een kristallen inktstel met zilveren doppen. Het was een *“Huldeblijk aangeboden aan den heer Klaas de Waart Kz. sr. door den Gemeenteraad van Marken ter herinnering aan zijn 25 jarig jubileum*

als lid van den Gemeenteraad 1892 – 20 augustus – 1917”. Nieuwe aanwinst is ook het schilderij van Hendrik Jacobus Scholten, dat door het museum is aangekocht (zie de voorpagina en pagina 4 van dit jaarboekje). Scholten is een belangrijk Nederlandse kunstschilder, etser en aquarellist geweest en werken van hem zijn o.a. te vinden in de collectie van het Rijksmuseum. Andere zaken die wij gekregen en/of aangekocht hebben zijn rozen ulften (klompen), rouw ulften, garen bruidegoms-akers met gouden haakjes, antiek rijglijf, haarstukjes (pijpenkrullen met pony), een mooie antieke pop in meisjeskleding, zilveren knopen voor boezeroen en baatje, een ingelijste collage van Marker kleding met gouden keelknopen, diverse houten uitsnijwerken enz. enz. De geschonken kleding wordt secuur uitgezocht voor wat bruikbaar is in de collectie van het museum. Daarnaast wordt er kleding gesorteerd voor eventuele verkoop, waarmee het museum weer andere zaken kan bekostigen. Zo hebben wij hiermee dit jaar een tweetal tentoonstellingspoppen (vrouw en man) aangekocht, die gemaakt zijn door Mieneke van Gogh (zie de volgende pagina). Mieneke is bekend van het archeologiemuseum “Huis van Hilde” te Castricum, waar zij ook de poppen voor gemaakt heeft.

Alle gevers en geefsters willen wij bij deze hartelijk bedanken voor hun schenkingen!

Vrouwen- en mannenpop gemaakt door Mienneke van Gogh

ingelijste collage van Marker kleding

Vrijwilligersuitje Marker Museum

Vrijdag 23 september vertrokken we al vroeg met een bus vol enthousiaste vrijwilligers vanaf Marken naar Hattem. Onderweg kregen we uitvoerig uitleg over de route en omgeving want onze chauffeur wist daar alles van. Aan de overkant van het Nederlands Bakkerijmuseum werden we hartelijk ontvangen met koffie en gebak verzorgd door onze gastheren en gastvrouwen in speciale dracht.

In de Coronatijd werd de tijd gevonden om het bijbehorende terras ook naar wens prachtig te vernieuwen. Na de plaspauzes staken we de straat over richting het museum dat is opgericht door Gerrit Willem Barendsen in 1977 (geopend op 15 mei 1981). Het bestaat uit twee hoofdgebouwen: het Pand (interieur van een 18^e

eeuwse bedrijfskeuken) en het Backhuys (in 1985 gekocht en in 1987 toegevoegd). In het museum kregen we eerst een one-man stand-up comedian theater spektakel te zien/horen. Hij wist diverse keren de lachers op zijn hand te krijgen met zijn super gezellige en gekke verhalen/bewegingen. We maakten kennis met de “koekvrijer”

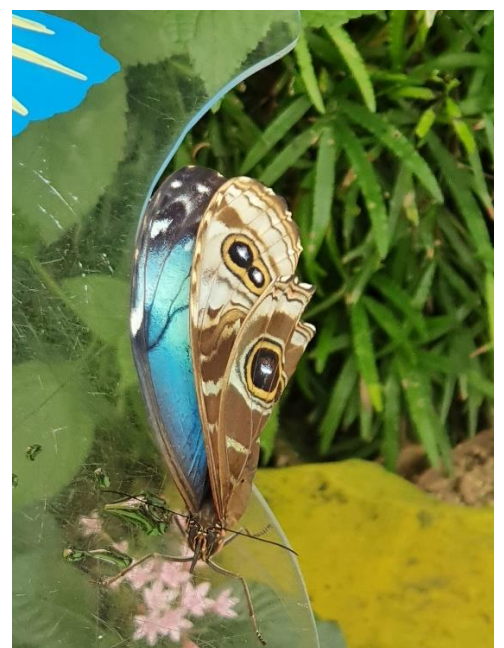
om brood te maken om meisjes te ontmoeten. Koek en bier om moed in te drinken. Wittebrood bij rouwen, trouwen en geboorte (denk aan de Wittebroodsweken). De krakeling van gevouwen deeg is het symbool van man en vrouw. Het 2^e symbool was een zwaan en het derde de vruchtbaarheid koren”aar”. Wikkelkind als geboortebrood.

Na het museum bezoek kon men nog de winkel in waar heel veel werd gekocht maar waar men ook het inmiddels gebakken deeg als broodjes kon meekrijgen.

Het werd tijd om verder door het “Nieuwe Land” te trekken op weg naar Luttelgeest waar we gingen lunchen bij de Orchideeën Hoeve.

Ook daar was alles perfect verzorgd! Na de lunch hebben we onze ogen uitgekeken, want er was zoveel moois te zien. De camera's bleven maar knippen. Veel vissen/vogels/vlinders/bloemen/oude apparaten het was een paradijselijk geheel. Na de tijd even een borrel gedronken om bij te komen van de vele indrukken. En het werd weer tijd om verder te gaan zodat wij via de dijk richting ons diner in Wognum vertrokken. Ook het diner daar was weer top geregeld! Moe maar voldaan kwamen we na een prachtige dag weer op Marken aan 😊.

Vrijwilliger bij het museum worden?

Het Marker Museum is dringend op zoek naar vrijwilligers om de zaak draaiende te kunnen houden. Lijkt het u wat om een dagdeel (3,5 uur) eens in de week, of eens in de twee weken achter de balie te zitten en gasten te ontvangen? Neem dan contact op met Trijntje Uithuisje-Stoker (telf. 0299-601285), of met één van de andere bestuursleden. Wilt u liever niet op een vaste dag zitten, geef u dan op als invaller voor de reserve lijst. Het is ontzettend leuk werk, dat u zittend af kan. Leuke contacten met mensen van buiten. Man of vrouw? Aarzel niet, kom over de drempel van het museum en geef u op als vrijwilliger.

Komt u ons helpen?

Vereniging "Historisch Eiland Marken"

opgericht 7 september 1981

Toelichting op de resultatenrekening 2022

Huisvesting

- Het gasverbruik was met 3.600 m3 lager dan vorig jaar (4.500 m3).
- Het electriciteitsverbruik was met 2.800 KWh hoger dan vorig jaar (1.700 kWh).
- Het waterverbruik was 13 m3, hoger dan vorig jaar (6 m3).
- Het museum heeft 2 x € 190,- compensatie energiekosten ontvangen.

Kosten aktiva

- Er is schilderwerk verricht en het kozijn bij de keuken is vervangen.
- Afschrijvingskosten installaties valt hoger uit door de aanschaf van de kassa.
- We hebben een nieuwe CV aangeschaft.
- We hebben een nieuwe monitor aangeschaft voor de dia presentatie.

Algemeen

- Het aantal bezoekers was dit jaar 9.464.
- De verkopen bedroegen dit jaar € 9.620.
- De markt in Maarn heeft € 1.742 opgebracht.
- Van de gemeente hebben we € 5.645 gekregen als subsidie voor de Corona crisis. Vorig jaar hebben we teveel gekregen, we moesten € 1.103 terugbetalen. Verder hebben we de jaarlijkse € 300 subsidie gekregen.
- Er is € 7.500 teruggeboekt van het fonds Groot onderhoud.
- De contributie van 808 leden is ontvangen, 8 minder dan vorig jaar.
- RABO clubsupport heeft dit jaar € 299,50 opgebracht.
- Lekker Marken heeft € 717,- opgebracht.
- De winterfair heeft € 322.- opgebracht.

Kascontrole Commissie :

Penningmeester :

Datum : 17/1-2023

Jan C. Zee man
P.W. KURSTMAN
P2

Vereniging "Historisch Eiland Marken"

opgericht 7 september 1981

RESULTATENREKENING 2022 t/m december

UITGAVEN :	rekening	omschrijving	Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021	Begroting 2023
HUISVESTING	4301	Gas	2.711,64	2.500,00	2.532,47	2.500,00
	4302	Electriciteit	140,81	300,00	261,10	300,00
	4303	Water	80,70	100,00	64,86	100,00
	4304	Schoonmaakkosten		50,00		50,00
	4305	Telefoon en internet	469,65	450,00	346,67	600,00
	4306	Belastingen	966,35	1.000,00	1.087,20	1.000,00
			4.369,15	4.400,00	4.292,30	4.550,00
ORGANISATIE	4401	Verzekeringen	5.908,18	5.700,00	5.694,91	5.700,00
	4402	Administratiekosten	738,05	1.000,00	693,37	1.000,00
	4403	Representatiekosten	4.189,69	4.000,00	855,96	4.000,00
	4404	Promotiekosten	2.357,03	2.500,00	1.719,61	2.500,00
	4405	Algemene kosten	1.576,19	2.000,00	846,83	2.000,00
	4406	Lidmaatschappen/abonnementen	1.279,41	1.200,00	1.208,14	1.200,00
	4407	exposities / evenementen	292,43	1.000,00		1.000,00
	4408	Covid 19			108,19	
			16.340,98	17.400,00	11.127,01	17.400,00
KOSTEN AKTIVA	4500	Collectie (aankopen)	6.693,50	5.000,00	80,00	5.000,00
	4501	Inventaris / installaties	1.894,37	1.269,27	1.364,28	1.950,91
	4502	Tentoonstellingsmateriaal	3.258,75	3.258,75	4.203,75	1.156,25
	4503	Kantoorapparatuur	178,18	110,42	110,42	
	4504	Gebouwen				
	4505	Diapresentatie	334,20	249,20	249,20	85,00
		afschrijvingskosten:	12.359,00	9.887,64	6.007,65	8.192,16
	4550	collectie		1.000,00		1.000,00
	4551	Inventaris / installaties	1.612,88	1.500,00	2.094,46	1.500,00
	4552	Tentoonstellingsmateriaal		500,00		500,00
	4553	Kantoorapparatuur			140,01	
	4554	Gebouwen	2.117,12	4.000,00		4.000,00
		onderhoud :	3.730,00	7.000,00	2.234,47	7.000,00
			16.089,00	16.887,64	8.242,12	15.192,16
FINANCIERINGSKOSTEN	4600	Hypotheekrente	191,85	200,00	184,00	200,00
	4601	Bankkosten	561,82	380,00	367,96	600,00
			753,67	580,00	551,96	800,00
DIVERSEN	4700	Lasten voorgaande jaren				
	4750	Registratie collectie				
	4760	Project steegnaam bordjes				
	4800	Toename voorziening				
	8003	Verkoop koor				
	8006	Subsidies				
	8008	Overige kosten		100,00		
TOTAAL UITGAVEN :			37.552,80	39.367,64	24.213,39	37.942,16
INKOMSTEN :						
ALGEMEEN	8001	Entreegelden	22.411,84	20.000,00	12.265,31	30.000,00
	8002	Verkoop boeken, platen, kleding	9.908,52	4.000,00	8.816,49	4.000,00
	8003	Verkoop koor	2,92	25,00	5,63	25,00
	8004	Verkoop langet	10,49	25,00		25,00
	8005	Giften	1.427,50	400,00	3.843,12	400,00
	8006	Subsidies	4.842,00	300,00	3.804,00	300,00
	8007	Contributies	3.654,00	3.800,00	3.672,00	3.700,00
	8008	Overige opbrengsten	106,27		492,14	
INKOMSTEN:			42.363,54	28.550,00	32.898,69	38.450,00
RESULTAAT		verlies		10.817,64		
		winst	4.810,74		8.685,30	507,84
TOTAAL INKOMSTEN :			37.552,80	39.367,64	24.213,39	37.942,16
2022 9.464 bezoekers 101,7% % t.o.v. 2019)						
Aantal bezoekers vanaf begin: 599.360						

Lehke

B. B. 7

Vereniging "Historisch Eiland Marken"

opgericht 7 september 1981

BALANS (x eur) per ultimo december 2022

AKTIVA		PASSIVA	
vaste aktiva		eigen vermogen	
Collectie (overig)	73.874,53	Eigen vermogen	110.590,42
Collectie (schilderijen)	123.260,35	Resultaat	4.810,74
afschrijvingen	-197.134,88		115.401,16
boekwaarde			
Inventaris/installaties	116.060,26		
afschrijvingen	-103.380,57		
boekwaarde	12.679,69		
Tentoonstellingsmateriaal	37.963,92	vreemd vermogen	
afschrijvingen	-35.651,42	Hypotheek Rabobank	7.141,00
boekwaarde	2.312,50		7.141,00
Kantoorapparatuur	6.338,69		
afschrijvingen	-6.338,69		
boekwaarde			
Gebouwen	63.562,86	crediteuren	
afschrijvingen	-63.562,86	Te betalen BTW 21 %	-35,36
boekwaarde		Te betalen BTW 9 %	237,35
Proj. Audio/Visuele Presentatie	10.229,73	Weekstorting	
afschrijvingen	-9.464,73		201,99
boekwaarde	765,00		
	15.757,19		
liquide middelen		voorzieningen	
Kas	1.709,89	Incourante materialen	6.401,15
Rabobank rekening-courant	7.017,41	Opzetten archief	3.779,02
ING betaalrekening	9.935,85	Aankoopfonds	10.695,93
ING zakelijke spaarrekening		Groot onderhoud	10.000,00
SNS Meerkeuze Sparen	99.537,51		30.876,10
	118.200,66		
voorraden			
Langet	941,53		
Koor	4.457,46		
Boeken & Platen	6.856,86		
	12.255,85		
debiteuren			
Nog te ontvangen bedragen	5.645,00		
Te vorderen BTW 21 %	1.462,86		
Te vorderen BTW 9 %	298,69		
weekstorting			
	7.406,55		
Totaal aktiva :	153.620,25	Totaal passiva :	153.620,25

Kascontrole Commissie :

J. Zeeman, IJsselmeerweg 40, Marken

P. Zeeman, Akkerstraat 35, Marken

P. Korstman, Wittewerf 24 Marken

Penningmeester / administrateur :

C. Schouten, Flevostraat 10, Marken

Datum : 15-jan-23

Lidmaatschap

Als u ons jaarboek met genoegen heeft gelezen en u bent nog geen lid van ons museum, laat uw waardering dan blijken door lid te worden. Voor de kosten hoeft u het niet te laten, want de kosten voor een gezin bedragen slechts € 9,-- per jaar en voor één persoon slechts € 4,50 per jaar. Voor dat geld heeft u onbeperkt toegang tot onze tentoonstellingen en ontvangt u tevens ons jaarboekje.

Met uw lidmaatschap ondersteunt u ons werk, want wij moeten het vrijwel zonder verdere subsidies doen. U kunt lid worden door uw bijdrage te storten op bankrekeningnummer **NL 06 INGB 0004 3016 68** ten name van Vereniging Historisch Eiland Marken onder vermelding van uw adresgegevens, of via een e-mailbericht naar secretariaat@markermuseum.nl.

Bij voorbaat hartelijk dank en tot ziens in ons museum.

“Van Trouw tot Rouw”

Het Marker Museum bestaat 40 jaar, reden om mooie kostuums uit de kast te halen. In deze tentoonstelling zijn trouw- en bruiloftskostuums te bewonderen, alsmede alle rouwfases in de kleding die op Marken gebruikelijk waren.

Op 25 maart 2023 bent u om 15.00 uur van harte welkom bij de officiële opening van de nieuwe tentoonstelling in de Grote Kerk op de Kerkbuurt te Marken, waarna wij gezamenlijk de tentoonstelling “Van Trouw tot Rouw” in het museum gaan bezichtigen.